

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

**Актуальні питання
корекційної та
інклюзивної
освіти**

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

**Харків
2020**

Редакційна колегія:

Головний редактор – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Заступник головного редактора – Маркіна Тетяна Юріївна, доктор біологічних наук, професор, декан природничого факультету

Відповідальний секретар – Перетяга Людмила Євгенівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Члени редакційної колегії:

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної педагогіки, академік Національної академії педагогічних наук України

Галій Алла Іванівна, кандидат біологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Голуб Наталія Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Гордієнко Ірина Вікторівна, кандидат медичних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Дрозик Людмила Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Золотоверх Владлена Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Казачінер Олена Семенівна, доктор педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Коваленко Вікторія Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Орлов Андрій Валерійович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Пашинський Павло Петрович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Сінопальнікова Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Туренко Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Щербак Ірина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Рекомендовано редакційно-видавничим відділом Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, протокол №7 від 19.11.2020 р.

А 43

Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти / За загальною редакцією Бойчука Ю.Д. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. – 376 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню проблеми організації комплексного психолого-педагогічного супроводу інтегрованого та інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Розглянуто широке коло нагальних питань, пов'язаних з організацією інклюзивного освітнього середовища, наданням освітніх та корекційно-розвиткових послуг дітям з порушеннями психофізичного розвитку.

ЗМІСТ

<i>Азаренкова Н.І.</i> Актуальні проблеми діагностики мовленнєвого розвитку дітей раннього віку.....	7
<i>Аразгелдієва М.Б.</i> Завдання формування просторових уявлень у дітей із затримкою психічного розвитку як важлива складова процесу підготовки їх до навчання у школі.....	13
<i>Аразгелдієва М.Б.</i> Особливості корекційної роботи з формування зорово-просторових уявлень у дітей із затримкою психічного розвитку та системним недорозвиненням мовлення.....	19
<i>Білянїна В.М.</i> Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення III рівня.....	24
<i>Богодущенко К.М.</i> Психолого-педагогічні умови організації інклюзивного навчання дітей дошкільного віку з тяжкими мовленнєвими порушеннями.....	30
<i>Борисенко У.В.</i> Інноваційні методи комплексної корекції вторинних порушень у дітей старшого дошкільного віку з ДЦП.....	39
<i>Веремій Д.В.</i> Розвиток комунікацій дітей першого року життя з дизартричними порушеннями.....	45
<i>Волокова А.О.</i> Диференційоване навчання як практична технологія організації освітнього процесу в умовах освітньої інклюзії.....	49
<i>Волошина А.В.</i> Фізіотерапевтичні процедури в реабілітації дітей із ДЦП.....	54
<i>Гайденко К.А.</i> Ключові аспекти готовності майбутніх вчителів-реабілітологів до роботи в інклюзивно-ресурсних центрах... ..	57
<i>Галій А.І.</i> Педагогічна реабілітація дітей із ЗПР засобами інклюзивного навчання.....	61
<i>Гноєва Д.Т.</i> Реалізація інклюзивної форми навчання в освітньому просторі України на сучасному етапі.....	72
<i>Горобець К.В.</i> Напрямки логопедичної роботи з підлітками, що страждають на дизартрію при ДЦП	78
<i>Гурїна К.В.</i> Характеристика читацької компетентності у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення.....	84
<i>Давиденко К.А.</i> Особливості обстеження порушення голосу в дітей дошкільного віку.....	89
<i>Давіденко М.В.</i> Адаптація дітей з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю до навчання у початковій школі.....	94
<i>Довженко Т.О.</i> Роль ігор та ігрових прийомів в процесі формування лексики дітей з загальним недорозвиненням мовлення III рівня.....	99
<i>Дубась Д.О.</i> Формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальною недостатністю.....	104
<i>Єфременко Ю.О.</i> Корекційні засоби навчання дітей із порушеннями мовлення.....	110

Список використаних джерел:

1. Алмазова Е. С. Логопедическая работа по восстановлению голоса у детей. Под общ. ред. Г. В. Чиркиной. — М.: Айрис-пресс, 2005. — 192 с.
2. Вильсон Д.К. Нарушения голоса у детей: Пер. с англ. — М.: Медицина, 1990. — 448 с.
3. Логопедія. Підручник. Третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. — К.: Видавничий дім «Слово», 2018 — 856 с.
4. Осадча Т.М. Етіопатогенетичні аспекти порушень голосу у дітей Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 36. наукових праць. — К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. — № 21. — С. 191-194
5. Ромась О. Ю. Алгоритм обстежень хворих з порушеннями голосу / О. Ю. Ромась // Логопедія. — 2011. — № 1. — С. 63-67.
6. Ромась О. Ю. Типи порушень голосу у дітей – сучасний погляд. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна. — 2012. — Вип. 19(1). — С. 406-414

Давіденко М.В.

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З СИНДРОМОМ ДЕФІЦИТУ УВАГИ ТА ГІПЕРАКТИВНІСТЮ ДО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У зв'язку зі збільшенням випадків виявлення у дітей дошкільного віку синдрому дефіциту уваги та гіперактивності, постає необхідність вивчення питання їх адаптації до навчання в початковій школі та допомоги в цьому.

Ключові слова: дефіцит уваги, гіперактивність, підготовка до школи, адаптація.

Постановка проблеми. Основні проблеми дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності викликані незрілістю їх лобових структур, що відповідають за самоконтроль і планування. Таким дітям досить складно концентруватися на одному завданні. Вони часто відволікаються самі та відволікають інших, забувають зошити, гублять речі. Такі діти не можуть

самостійно робити домашнє завдання, не вміють дотримуватися розкладу і дуже рідко їх записують до щоденника.

Саме тому вивчення проблематики даного питання є необхідною умовою для допомоги в адаптації таких дітей до навчання у початковій школі.

Аналіз досліджень і публікацій: Особливості стійкості і концентрації уваги у дітей дошкільного віку, що мають СДУГ, досліджували У. Ульєнкова [2], В. Трушина, Є. Фесенко [4], Є. Суковський [1] та ін. О. Ферт у своїх роботах розглядала стратегії корекції поведінки та академічної успішності у школі. Вона наголошувала на тому, що для досягнення позитивних результатів у корекції необхідно слідувати чіткому алгоритму роботи. Для кращого засвоєння вказівок дитині краще їх дублювати з використанням наочності [3, с.21]. Є. Суковський у своїх працях дає чіткий перелік рекомендації для батьків та вчителів дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю.

Мета статті: висвітлення питання організації адаптації дітей старшого дошкільного віку, що мають синдром дефіциту уваги та гіперактивність, до навчання у початковій школі.

Виклад матеріалу дослідження. Шкільні заняття для дітей починаються з періоду звикання. Він проходить у всіх по-різному, але ускладнення в адаптуванні мають школярі з гіперактивністю і дефіцитом уваги – таких приблизно 15% від загальної кількості. Діагностують СДУГ у дітей частіше з 6-7 років, іноді раніше: якщо проблеми з поведінкою, навчанням і комунікацією проявилися ще в дитячому садку. Щодня допомагати дитині зі СДУГ мають батьки та педагоги [3, с. 11].

Адаптація дітей зі СДУГ в початковій школі розглядалася такими вченими, як І. Брязгунов, М. Заваденко, О. Романчук, А. Сиротюк, Є. Суковський, І. Марценковський.

Учителі часто скаржаться на таких учнів: заважають педагогам, однокласникам, розмовляють на уроках. Дитина зі СДУГ засвоює набагато менше інформації на уроках тому, що лобові частки її мозку, які відповідають за довільну увагу, недостатньо розвинені. Вона не може організувати себе і

протистояти першим бажанням відволіктися. Такій дитині складно знову ввімкнутися у діяльність.

Через те, що дитина зі СДУГ спочатку робить, а потім думає, у неї виникає багато проблем у навчанні: школяр читає в слові перший склад, а решту додумує; тягне руку, не дослухавши запитання вчителя; схоплюється і тікає, щойно дзвенить дзвінок. До того ж дітям із СДУГ непросто всидіти на місці, вони прагнуть до агресивних ігор. Правда, відбувається це не зі зла, а через дефіцит відчуття свого тіла. Щоб відчутти його, таким дітям постійно треба рухатися: дуже швидко, різко, з кимось вдаритися, кинути щось – тоді вони добре відчуваються [3, с.23].

Якщо педагог зрозуміє проблему дитини, буде знати, що насправді вона хороша, просто треба її організувати, встановити рамки, заохочувати. В майбутньому така дитина може стати успішним учнем. Діти зі СДУГ добре зчитують правильні приклади поведінки – необхідно звернути їхню увагу саме на гарну поведінку оточуючих.

Виконувати разом домашнє завдання.

На початку навчання дитина із цим синдромом однозначно не зможе робити уроки без дорослого – дорослий планує діяльність за неї. Поступово хтось із батьків може передавати управління дитині, але при цьому повинен бути напоготові: періодично заглядати в кімнату, контролювати, чи впорається школяр сам. Якщо ні, то повертатися до спільних занять.

Ділити складні завдання на частини

Вказівки повинні бути конкретними і поділеними на етапи. Наприклад: сідаємо за стіл, беремо щоденник, читаємо домашнє завдання, розгортаємо підручник. Таким чином батьки допомагають дитині поетапно дійти до вирішення. Поступово це зовнішнє словесне управління переходить у внутрішній план. Дитина починає самостійно здійснювати ці кроки без вашої допомоги [1, с.98].

Не відволікатися.

Коли батьки сідають робити завдання з дитиною, вони не повинні нікуди поспішати, паралельно готувати вечерю або нескінченно відповідати на повідомлення. Треба повністю віддатися дитині. Метушливість батьків автоматично передається дитині – вона буде нервувати [3, с.14].

Робити зупинки.

Дітям із СДУГ вони потрібні: 20 хвилин роботи, п'ять хвилин відпочинку. Якщо дитина починає соватися, позіхати, колупати в носі – зупиняємо таймер і йдемо відпочивати. Перерва в процесі виконання одного завдання повинна бути короткою, максимум п'ять хвилин, оскільки дитині з СДУГ складно знову ввімкнутися у процес. Перерва між завданнями – зазвичай 10-15 хвилин. Під час перерв усі гаджети (телефон, планшет, телевізор) – під забороною: дитині потрібно активно порухатися (балансир, батут, скакалка, м'яч), попити води, подивитися у вікно, з'їсти яблуко – цього більше, ніж достатньо.

Можна штовхати руками стіни або балки дверного отвору: така напруга і тиск вмикає пропріоцептивну систему, яка активізує всі структури головного мозку.

Якщо дитина постійно крутиться на стільці, можна замінити його на фітбол – це допоможе сконцентрувати увагу. Якщо сповзає зі стільця, використовуйте килимки, що допомагають не ковзати – на стільці, під ногами і під зошитами. Під рукою завжди повинен бути еспандер, жуйка для рук, м'ячик: глибокі натискання сприяють поліпшенню енергетичного тону в головному мозку [3, с.18].

Використовувати таймер.

У дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності погано розвинене сприйняття часу, тому вона повинна бачити, що час йде. Можна використовувати пісочний годинник, різноманітні додатки, де біжить стрілка і циферблат зафарбовується – так їй буде простіше сприймати час. Саме тоді, коли дитина бачить, що 15 хвилин, відведені на математику, закінчуються, її активність підвищується.

Підтримувати порядок на столі.

Відповідальна за це повинна бути дитина. На столі залишається органайзер для письмового приладдя і більше нічого. Жодних зайвих предметів. Після уроків дитина повинна подбати про те, щоб усе було прибрано. Можна ввести правило: де беремо, туди й кладемо. Це допоможе вирішити проблему з організацією, яка властива дітям із СДУГ. Спочатку можна зорієнтувати дитину, наклеївши стікери з підписами [1, с.104].

Взаємодія з учителями.

Шкільна адаптація – важлива ціль у роботі з дитиною, тому з педагогом потрібно бути максимально відвертим, зробити його своїм союзником.

Важливо також передати вчителю рекомендації нейропсихолога, які стосуються навчального процесу дитини: як взаємодіяти з нею на уроці, як краще реагувати, як давати їй завдання. Упродовж навчального року потрібно підтримувати зв'язок з педагогом, питати про успіхи та невдачі дитини, а також дякувати за терпеливе ставлення та порозуміння [3, с.20].

Якщо відбувається конфлікт, важливо не розбиратися на емоціях. Перше, що потрібно зробити, – поговорити з дитиною. Дати їй висловитися, не перебиваючи і не обриваючи її. Назвати почуття дитини, визнати їх і переформулювати її слова більш конструктивно. Відтак можна почати більш раціональну розмову: зрозуміти причини, розібрати всю ситуацію, розставити все по місцях і обговорити подальші дії.

Наступний етап – обговорити подію втрюх з учителем. Батькам важливо дотримуватися нейтралітету, говорити конструктивно, вислухати всі точки зору і постаратися вирішити конфлікт. Дуже важливо завжди бути на боці дитини і зберігати довірливі взаємини, щоб вона хотіла розповісти вам про свої конфлікти, а не приховати їх. Важливо підтримувати дитину, але не виправдовувати: так вона знатиме, що б не трапилося, ви допоможете їй впоратися з емоціями та розв'язати конфлікт.

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.

Поданий перелік не є вичерпним, проте на нього можна опиратися на перших

етапах взаємодії з дитиною зі СДУГ, а згодом додавати чи прибрати певні пункти [1, с.127]. Дитину із синдромом дефіциту уваги з гіперактивністю, як і кожного учня в класі, потрібно прийняти та зрозуміти, а на основі цього створювати відповідну атмосферу та навчальний план для неї.

Перспективами майбутніх досліджень може стати адаптація дітей зі СДУГ у середній школі, розробка методів та прийомів з допомоги у навчанні та соціалізації.

Список використаних джерел:

1. Суковський Є. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей : порадник для батьків – Львів : Колесо, 2008. – 144 с.
2. Ульєнкова У. В. Особенности устойчивости и концентрации произвольного внимания у умственно отсталых учащихся в младших классах / У. В. Ульєнкова // Дефектология. – 2009. – № 2. – С. 18-25.
3. Ферт О. Гіперактивна дитина в школі. Стратегії корекції поведінки та академічної успішності : метод. рекомендації. / О. Ферт. – Львів, 2012. – 27 с.
4. Фесенко Е. В. Синдром дефицита внимания и гиперактивности у детей / Е. В. Фесенко, Ю. А. Фесенко. – СПб. : Наука и Техника, 2010. – 384 с.

Довженко Т.О.

РОЛЬ ІГОР ТА ІГРОВИХ ПРИЙОМІВ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИКИ ДІТЕЙ З ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ ІІІ РІВНЯ

У статті проаналізовано проблему застосування ігор та ігрових прийомів у процесі формування лексики дітей із загальним недорозвиненням мовлення ІІІ рівня, охарактеризовано напрямки логопедичної роботи з дітьми, враховуючи їх психологічні та мовленнєві особливості.

Ключові слова: загальне недорозвинення мовлення, словниковий запас, гра, ігрові прийоми.

Постановка проблеми. Гра є одним з найцікавіших видів людської діяльності, провідною діяльністю дошкільника, засобом його всебічного